

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ СО СПЕЦИАЛЬНЫМ РЕЖИМОМ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

УДК 330.341.1:334.7

В.В. Манзюк,
старший викладач
кафедри господарського права
Ужгородського національного університету

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕС-ІНКУБАТОРУ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Одним із видів інноваційного підприємства та суб'єктів інноваційної інфраструктури є інноваційний бізнес-інкубатор. Бізнес-інкубатор сприяє розвитку економіки на регіональному рівні, оскільки призначений для надання підтримки молодим підприємцям, підприємствам на початку їх існування, а саме це: комплекс програм ділової підтримки (допомога в керуванні бізнесом); комплекс ділових послуг і технічної допомоги; допомога в пошуку джерел фінансування; офісні приміщення, виробничі площі, устаткування; пільгові умови оренди; ціннові пільги на комплекс послуг тощо, завдяки чому починаючий підприємець навчається бізнесу, одержуючи кваліфіковані поради безпосередньо у процесі діяльності свого підприємства. При цьому практика створення бізнес-інкубаторів в цілому, та інноваційних, зокрема, в Україні стримується недостатністю визначення таких суб'єктів.

У законодавстві бізнес-інкубатори як суб'єкти інноваційної діяльності називаються у Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13 грудня 1991 р. (ст. 30) [1] і постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» від 22 травня 1996 р. № 549 [2]. Разом з тим згадування про інноваційні бізнес-інкубатори має місце лише в Законі України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. (ст. 1) [3], до того ж їх визначення відсутнє.

Питанням бізнес-інкубаторів частково приділялась увага в роботах Ю. Атаманової, В. Савченко, О. Сушкова, І. Рудченко, проте питання інноваційного бізнес-інкубатору не були предметом окремого дослідження.

Таким чином, вище наведене вказує на актуальність і доцільність дослідження питання щодо визначення інноваційного бізнес-інкубатору.

Метою статті є обґрунтування визначення інноваційного бізнес-інкубатору як виду інноваційного підприємства.

Для обґрунтування зазначеного визначення доцільно виявити та узагальнити ознаки як бізнес-інкубаторів, так і інноваційних підприємств, видом яких вони є.

Класичні бізнес-інкубатори можуть являти собою структури, що надають допомогу новим компаніям на етапі їхнього створення і становлення, зокрема починаючим дрібним фірмам, надають приміщення, інфраструктуру й визначений набір послуг, що можуть розширити їхні можливості у справі розгортання й організації роботи на початковому етапі розвитку. Звідси впливає перша ознака бізнес-інкубатору — це надання допомоги новим суб'єктам господарювання на початковому етапі їх розвитку.

Бізнес-інкубатори створюються і як промислові зони, що забезпечують динамічний підхід до проблем регіонального соціально-економічного розвитку з урахуванням інтересів органів місцевого самоврядування та органів регіонального розвитку. При цьому, сприяючи наданню ділових послуг, забезпечуючи доступ до інфраструктури й податкові пільги, вони сприяють залученню прямих інвестицій у регіон і тим самим позитивно впливають на зміцнення місцевої економіки. Отже наступною ознакою бізнес-інкубатору є сприяння розвитку місцевої економіки та залученню інвестицій у відповідний регіон.

На окремі ознаки бізнес-інкубатору вказують наведені в літературі види таких суб'єктів, зокрема розрізняють такі інкубатори: змішані інкубатори, що стимулюють економічний розвиток і зростання через підтримку підприємництва й послуги, що пропонують, усім видам підприємств (низькотехнологічні і мало техноємні виробництва з незначною переробкою продукції і наданням послуг); інкубатори для економічного розвитку, що орієнтуються на вирішення конкретних завдань, таких як створення робочих місць, чи для структурної перебудови промисловості, діяльність яких найчастіше визначається цілями державної політики і прямо регулюється місцевими чи регіональними органами державної влади; техноінкубатори, що роблять під-

© В.В. Манзюк, 2008

Проблеми розвитку територій зі спеціальним режимом господарювання

тримку починаючим техноємним компаніям з конкретною метою розвитку, передачі й поширення нових технологій, які нерідко бувають пов'язані з університетами, дослідницькими інститутами чи науково-технічними парками і, отже, орієнтуються на конкретні територіально-виробничі комплекси і технології [4]. Із зазначеного переліку слідує така ознака бізнес-інкубатору, як створення сприятливих умов для структурної перебудови промисловості й заохочення комерціалізації результатів науково-дослідних і науково-конструкторських робіт.

Ще на одну ознаку бізнес-інкубаторів вказують завдання, що ними вирішуються, Серед них: підготовка малих починаючих інноваційних підприємств до самостійної діяльності поза межами інкубатору; підвищення рівня знань підприємців у сфері підготовки проектів, налагодження виробництва та керування ним; надання в оренду на пільгових умовах виробничих і адміністративних майданчиків; сприяння в організації малих і середніх інноваційних підприємств; пошук і залучення фінансових коштів [5, с. 196]. З них слідує така ознака, як організація діяльності малих і середніх інноваційних підприємств.

На цю ознаку бізнес-інкубаторів вказує й досвід США, де підтверджено високу дієздатність інноваційних інкубаторів. Зокрема, у 1998 р. у країні налічувалось близько 470 фірм-інкубаторів, що виникли з метою вирощування нових інноваційних підприємств, тоді як до 1980 р. їх було всього 10. Серед відомих американських компаній, що володіють спеціальними фірмами-інкубаторами для вирощування дочірніх малих венчурних фірм, є «Дженерал електрик» та «ІБМ». Їх діяльність організована таким чином, що материнська компанія фінансує значну суму витрат, пов'язаних зі становленням інноваційної фірми (до 80 %), що дає можливість їй пізніше повністю викупити малу венчурну фірму й організувати на її базі свої дослідно-експериментальні, конструкторські або виробничі підрозділи [6].

При цьому Національна Асоціація Бізнес Інкубації США визначає бізнес-інкубатор як «динамічний процес розвитку підприємств». Інкубатори опікують молоді фірми, допомагаючи їм виживати й рости під час стартового/початкового періоду, коли вони найбільш уразливі. Інкубатори забезпечують практичну адміністративну допомогу, доступ до фінансування й основні професійні й технічні послуги. Більшість інкубаторів також пропонують підприємницьким фірмам спільні офісні послуги, доступ до устаткування, гнучкі умови оренди та розширюваний простір — усі під одним дахом. Головна мета програми інкубації — готувати й випускати успішні підприємства, що є фінансово життєздатними й автономними, коли вони залишають інкубатори [7].

Із зазначеного досвіду слідує ще така ознака, як додаткове фінансування нових інноваційних підприємств і підготовка фінансово життєздатних і автономних суб'єктів господарювання.

Виявити окремі ознаки дозволяє й досвід таких зарубіжних країн, як Німеччина, Польща, Словачія, Чехія, який свідчить, що інкубатори бувають трьох видів, а саме: 1) неприбуткові — це ті, що працюють із залученням коштів місцевих органів влади, які зацікавлені у створенні робочих місць та економічному розвитку регіону. Інкубатори такого виду отримують з орендарів плату, яка значно нижча (до 50 %) ніж у середньому у країні; 2) прибуткові — ті, що не надають пільг, здаючи в оренду своє майно, серед яких переважно приватні бізнес-інкубатори, чисельність яких зростає і які пропонують орендарям широке коло різноманітних послуг, за користування якими отримують платню; 3) інкубатори, які функціонують при академічних інститутах, вищих навчальних закладах і виступають як сполучна ланка в розробці нововведень між науковими установами і приватним бізнесом, надають ефективну підтримку підприємствам, які мають намір опанувати високотехнологічну продукцію: необхідні консультації науковців, дослідну та лабораторну базу, обчислювальну техніку, можливість користування бібліотекою [6].

Із аналізу видів бізнес-інкубаторів у цих країнах можна виділити наступну ознаку, яка їм притаманна, а саме — вони можуть здійснювати як діяльність з метою отримання прибутку (підприємницьку), так і без мети отримання прибутку (некомерційну).

Таким чином, ознаками бізнес-інкубатору є такі: надання допомоги новим суб'єктам господарювання на початковому етапі їх розвитку, сприяння розвитку місцевої економіки та залученню інвестицій у відповідний регіон, організація діяльності малих і середніх інноваційних підприємств, здійснення діяльності як з метою отримання прибутку (підприємницької), так і без мети отримання прибутку (некомерційну), створення сприятливих умов для структурної перебудови промисловості й заохочення комерціалізації результатів науково-дослідних і науково-конструкторських робіт, додаткове фінансування нових інноваційних підприємств і підготовка фінансово життєздатних і автономних суб'єктів господарювання.

Із зазначених ознак найбільш суттєвими для визначення інноваційного бізнес-інкубатору є три останні ознаки, що підкреслюють саме інноваційний характер діяльності таких структур.

Для визначення інноваційного бізнес-інкубатору наведені ознаки також доцільно доповнити окремими ознаками інноваційного підприємства, які їм також повинні бути притаманні.

Проблеми розвитку територій со спеціальним режимом хозяйствования

Із визначення інноваційного підприємства, закріпленого у ст. 16 Закону України «Про інноваційну діяльність», яким визнається підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70 відсотків обсягу його продукції (у грошовому вимірі) за звітний податковий період є інноваційні продукти й (або) інноваційна продукція слідує, що основними ознаками такого підприємства є виробництво інноваційних продуктів та інноваційної продукції більш ніж 70 відсотків. При цьому інноваційний продукт – це результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки а, інноваційна продукція – нові конкурентоздатні товари чи послуги.

Водночас при врахуванні ознак інноваційного підприємства щодо бізнес-інкубаторів слід враховувати те, що на відміну від набуття статусу інноваційного підприємства за результатами звітного податкового періоду, статус інноваційного бізнес-інкубатору доцільно визнавати за такими суб'єктами на кілька років, необхідних як для становлення самих бізнес-інкубаторів, так і для надання ними допомоги у становленні нових інноваційних підприємств.

Таким чином, з урахуванням вищенаведених ознак бізнес-інкубатору та ознак інноваційного підприємства пропонується наступне визначення інноваційного бізнес-інкубатора – це інноваційне підприємство, яке надає допомогу новим суб'єктам господарювання, що виробляють інноваційні продукти та (або) інноваційну продукцію на початковому етапі їх розвитку, створює сприятливі умови для структурної перебудови промисловості й заохочення комерція-

лізації результатів науково-дослідних і науково-конструкторських робіт, здійснює додаткове фінансування нових інноваційних підприємств і підготовку з їх числа фінансово життєздатних і автономних суб'єктів господарювання.

Зазначене визначення доцільно закріпити у Законі України «Про інноваційну діяльність», доповнивши ст. 1 цього Закону частиною 9 відповідного змісту.

Література

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 1 грудня 1998 р., № 284-14 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 2–3. – Ст. 20.
2. Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 травня 1996 р. № 549.
3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
4. Які бувають бізнес-інкубатори: Режим доступу: www.Novekolo.info/ua/faq/html.
5. Сушкова О. В. Специализированные субъекты инновационной деятельности. «Черные дыры» в Российском законодательстве // Юридический журнал. – 2007. – № 5. – С. 195–196.
6. Інноваційні центри інкубатори: Режим доступу: <http://www.library.if.ua/book/4/514.html>.
7. Бізнес-інкубатор: Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>

Подано до редакції 27.10.2008 р.